

23/11/93
Φηφωδρα

ΣΠ2.17

7

Θέματα

ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ ΜΕ ΤΟΝ ΙΑΚΩΒΟ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗ

«Έργα μου δεν παίχτηκαν κατά την εποχή που γραφτήκαν»

Συνομιλία με τον Παν. Παιονίδη

οι σου με ένα προς ένα αυτά τα έργα, πώς έρχονται και ποιο είναι το φόντο το κοινωνικό που τα διαμορφώνει;

Ι.Κ.: Το πρώτο έργο που έγραψα, ήταν ένα πρωτόλειο, «χορός πάνω στα στάχια». Με αυτό πρωτοπαρουσιάστηκα στο θέατρο. Παίχτηκε από τον θίασο «Αδαμάντιου Λεμού» το 1950 στην Καλλιθέα, ένα πρωτοποριακό τότε θέατρο, όπου παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά και ο Σωτήρης Πατατζής με κάποιο θεατρικό έργο, την «Επιστροφή από το Μπούχενβαλντ» και ο Γεράσιμος Σταύρου.

Αλλά έρχομαι πιο πολύ στα έργα που με εκφράζουν γιατί εκείνο, το πρώτο έργο, πολύ λίγο με εκφράζει. Εκφράζει, ίσως, τη συγκίνηση μου από τον Λόρκα, εκφράζει την επιθυμία μου να γράψω θέατρο, την άσκηση μου. Αλλά δεν μ' εκφράζει σαν στάση ζωής, που λέμε. Έχω υπ' όψη μου τα έργα «Οδυσσέα, γύρισε σπίτι».

Π.Π.: Ποιά χρονιά γράφτηκε;
Ι.Κ.: Ανάμεσα 50 και 53 γράφονται τα έργα «Οδυσσέα γύρισε σπίτι», «Ο παπός ο πόλεμος», ο «Γορίλας και η οπτασία», που έμεινε ατέλειωτο.

Τώρα τι εκφράζουν αυτά τα έργα; Εκφράζουν αυτό που είπα πρόσφατα όταν ανέβηκε στο Ηρώδειο στο Φεστιβάλ Αθηνών το «Οδυσσέα γύρισε σπίτι» από το Θέατρο Τέχνης. Εκφράζουν εκείνο που ήταν η απογοήτευση μας, η διάψευση των προσδοκιών

στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Ο πόλεμος τέλειωσε, ήμασταν όλοι γεμάτοι ελπίδες, είχαμε την αυταπάτη να νομίζουμε, ότι το πέρασμα στην ειρήνη ήταν και το πέρασμα στην κυριολεξία, και σ' έναν άλλο κόσμο, σ' έναν ημιπαράδεισο ας πούμε. Ενα τέτοιο πράγμα, δεν συνέβη φυσικά. Κάθε άλλο. Τώρα που τα παρακολουθώ σαν τρίτος, πέρασαν πάρα πολλά χρόνια από τότε, κι είμαι ένας παρατηρητής των έργων μου κι όχι ο δημιουργός, έχουν αυτά τα έργα το στάλαγμα της πίκρας, αυτής της διάψευσης.

Ο Οδυσσέας είναι η δολοφονία και η αυτοκτονία ενός κατασκευασμένου ιδώλου. Είναι μια κωμικοτραγική μορφή. Βγήκαμε από τον πόλεμο κουβαλώντας σαν οράματα αυτά τα κατασκευασμένα είδωλα, τα οποία είδαμε μετά, ότι ήταν πάρα πολύ είδωλα για να αντέξουν στις προσδοκίες.

Η Ελλάδα προπορεύεται

Π.Π.: Μήπως αυτή η διάψευση των ελπίδων των προσδοκιών εκείνης της εποχής έχουν κάποιο παραλληλισμό με τις σημερινές;

Ι.Κ.: Τώρα εδώ πραγματικά με προκαλεί να πω κάτι. Δεν θέλω να περιαιτολογήσω, λυπάμαι που θα περιαιτολογήσω, ο κόσμος όμως που έβλεπε τον Οδυσσέα για πρώτη φορά είχε την αίσθηση, ότι έβλεπε κάτι πά-

Ο Ιάκωβος Καμπανέλλης στο σπίτι του στην Αθήνα.

πολύ σύγχρονο. Πολλοί δεν μπορούσαν να πιστέψουν ότι είναι ένα έργο, που γράφτηκε το 52, 53, ή 51. Ελεγαν απίστευτο. Ή επίσης εκείνοι, που ήξεραν το έργο από παλιά ήταν απορημένοι γιατί απηχούσε εντελώς σημερινές καταστάσεις. Ωστε θάλεγα, ότι και η επιλογή από το «Θέατρο Τέχνης» ήταν μ' επίγνωση του, ότι ξανανεβάζουμε ένα πολύ σύγχρονο έργο.

Π.Π.: Που σημαίνει, ότι Ελλάδα με κάποιο τρόπο προηγείται όσον αφορά τις διαψεύσεις, που έγιναν τώρα και οικουμενικό φαινόμενο.

Ι.Κ.: Ίσως αν δεν προπορεύεται είναι από τους προπορευόμενους.

Π.Π.: Ας τα παρακολουθήσουμε όμως αυτά όπως έρχονται.

Ι.Κ.: Θα πω εδώ κάτι που δεν έχει μόνο τη θεατρική αλήθεια. Έχει και την άλλη αλήθεια. Αυτά τα έργα γράφτηκαν και δεν παιζόντουσαν τότε. Φαινόταν πολύ πρωτοποριακά, πολύ τολμηρά και δεν παιζόντουσαν. Και αυτό δεν είναι μόνο ένα φαινόμενο της θεατρικής ζωής της Ελλάδας αλλά και της πολιτικής ζωής. Τ' ότι δεν παιζόνταν τότε που γράφτηκαν, ούτε από το Εθνικό Θέατρο ούτε από άλλα θέατρα, κάτι που επηρέασε την δική μου θεατρική ζωή, με ανάγκασε ν' αλλάξω τρόπο ζωής. Οχι να προδώσω τις ιδέες μου, αλλά να περάσω σ' ένα ρεαλιστικό θέατρο.

Π.Π.: Ωστε μήκαν στα σουτρά-μια μέχρις ότου έρθει η ώρα τους.

Ι.Κ.: Φυσικά δεν πίστεψα ότι ήταν άχρηστα.... Αλλά και το γουστόζικο στην περίπτωση είναι, ότι θαυμάζονταν πάρα πολύ τα έργα κι ο Δημήτρης Χορν είχε πει τότε «έχεις μεγάλη φίρμα χωρίς να έχει παιχτεί τίποτα το δικό σου». Δηλαδή εκτός απ' εκείνο το πρωτόλειο είχα βγάλει ένα μεγάλο όνομα αλλά από τα διαβάσματα των θεατρικών μου έργων κι όχι από τις παραστάσεις.

Π.Π.: Πότε πρωτοπαίχτηκε ο Οδυσσέας;

Ι.Κ.: Το 1966! Δηλαδή μετά από 14 χρόνια... Είπαν ότι μετά απ' όλα αυτά άρχισα να γράφω ρεαλιστικό θέατρο και συνέβη το εξής. Έγραψα την «Εβδομη Μέρα της Δημιουργίας», το υπέβαλα στο Εθνικό Θέατρο και ήταν τότε ο σημαντικός και τρομερός Αιμίλιος Χουρμούζιος, πολύ μεγάλη προσωπικότητα, ένα ιερό τέρας και μια από τις χρυσές περιόδους, τις λίγες χρυσές περιόδους, του Εθνικού Θεάτρου. Το υπέβαλα Νοέμβριο και αρχές Δεκεμβρίου μου είπαν ότι όχι μόνο ενεκρίθη αλλά και ότι θα εγκαινιάσει τη Νέα Σκηνή του Εθνικού. Και ήταν ενδιαφέρον, ότι με τα προηγούμενα δεν έγινε τίποτα και ξαφνικά γίνεται ένα γεγονός πια η παρουσίαση του νέου συγγραφέα, του Καμπανέλλη.

Π.Π.: Μίλησες γι' αλλαγή του

τρόπου γραφής σου. Σε ποια σημεία άλλαξε η γραφή; Μιλάς για ρεαλιστική γραφή.

Ι.Κ.: Ναι, θάλεγα φυσικά, ότι όλα τα έργα είναι ρεαλιστικά, με την έννοια ότι καμιά εικόνα δεν έχει πέσει από το φεγγάρι. Όλα είναι γέννημα του κόσμου τούτου και του τόπου τούτου. Αλλά τόσο ο Οδυσσέας, όσο και ο «παπός ο πόλεμος», ο «Γορίλας και η οπτασία» όλα έχουν μια παραβολή, έχουν ένα συμβολισμό. Ο μύθος τους είναι έντονα συμβολικός. Τώρα το κλασικό θέατρο δεν τα έχει αυτά. Έχει κι ένα τρόπο γραφής αλλιώς... Κι ανεβαίνει η «Εβδομη Μέρα της Δημιουργίας» στο Εθνικό Θέατρο τον Ιανουάριο του 56 κι αυτή είναι η πρώτη μου σημαντική παρουσία στο θέατρο με το γεγονός της ίδρυσης και των εγκαινίων της Νέας Σκηνής.

...Πρέπει να πω ότι ταυτόχρονα έγινε συνεργασία με την «Στέλλα» ταινία, είχε γραφτεί ο «Δράκος», η ταινία, ταινίες που θεωρούνται πια κλασικές και στη συνέχεια ο Βασίλης Διαμαντόπουλος αποτολμά να κάνει ένα ρεαλιστικό υποκριτικής. Έχει βρει Πιραντέλλο, τις «βλβερές» συνέπειες του καπνού, το γνωστό μονόλογο του Τσέχωφ και τολμά να μου προτείνει να γράψω κι εγώ ένα μονόλογο και να τον βάλω δίπλα στον Τσέχωφ και τον Πιραντέλλο. Ήταν ένα τόλμημα του Διαμαντόπουλου να κάνει παράσταση με μονόλογο. Δεύτερο τόλμημα ήταν να μου ζητήσει εμένα να γράψω ένα μονόλογο, να τον βάλει πλάι στους κλασικούς. Αλλο τόλμημα, δικό μου να πω να. Γράφω λοιπόν «Αυτός και το παντελόνι του», το γνωστό μονόπρακτο και γίνεται η παράσταση. Ήταν σειρά παραστάσεων, που έκαναν ένα πάγαρο στην κυριολεξία, εκείνη την εποχή. Ήταν ένα μεγάλο γεγονός.

Απ' εκεί λοιπόν κερδίζω την εμπιστοσύνη του Κουν. Αυτά τα ρεαλιστικά είχαν γίνει στο Θέατρο Τέχνης. Τον γνώριζα φυσικά και με γνώριζε αλλά δεν ήταν μια κερδισμένη εμπιστοσύνη. Τώρα λοιπόν γράφω την «Αυλή των Θαυμάτων», που αποφασίζει να ανεβάσει προτού ακόμη ολοκληρωθεί, όταν ήταν γραμμένα μόνο τα τρία από τα τέσσερα μέρη του έργου.

(Συνεχίζεται)

Η συνάντηση έγινε στο σπίτι του Ιάκωβου Καμπανέλλη στην οδό Κύπρου 23-25 στα Πατήσια μετά από τη χαρά και την αισθητική απόλαυση, που μας πρόσφερε η παράσταση του καινούργιου του έργου «Και ο δρόμος περνά από μέσα».

Π.Π.: Η πνευματική Αθήνα γιόρτασε τα 40 χρόνια της καλλιτεχνικής σου δημιουργίας. Τι θάλεγες αν απλόναμε μπροστά στους ακροατές μας την πορεία σου στα ελληνικά γράμματα. Η Κύπρος, αγαπητέ Ιάκωβε γνωρίζει καλά το έργο σου, το θεατρικό φυσικά κυρίως, σε γνωρίζει όμως και σ' ένα προσωπικό επίπεδο. Ετσι, παρουσιάζει οπωσδήποτε ενδιαφέρον και για μας στην Κύπρο αυτή η επέτειος.

Ι.Κ.: Θάλεγα τα σαράντα αυτά χρόνια, είναι και η ηλικία της παρούσας μου στο ελληνικό θέατρο, ταυτόχρονα όμως είναι και η ηλικία του μεταπολεμικού νέου ελληνικού θεάτρου νοούμενου, ότι η αρχή η δική μου είναι και η αρχή άλλων συναδέλφων που ξεκίνησαν εκείνο τον καιρό. Παράλληλα όμως, θάλεγα, ότι είναι και μια συνοδοιπορία με πολύ στενή σχέση και αλληλοεξάρτηση με όλα τα γεγονότα τα κοινωνικοπολιτικά...

Π.Π.: Τι λες να παρακολουθή-